

Türkiye’de Ortodoks İktisat Politikaları ve IMF: Enflasyon Raporları

Süleyman Değirmen

Doç. Dr.
Mersin Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü
E-posta: sdegirmen@mersin.edu.tr

Özet: Bu çalışmada 19.yy’ın sonlarından sonra gelişen ekonomik düşünceye hakim olan Neo-Klasik görüşten türeyen Ortodoks yanlı politikaların uluslararası kuruluşlar üzerinden (IMF ve Dünya Bankası gibi) eleştirisi yapılmaktadır. Bu eleştiriler: (i) işsizliğe karşı mücadelede işgücü piyasasının esnekliğinin önemi, (ii) mali disipline yönelik politikaların ve bu politikaya uygun olan (bağımsız bir merkez bankası uygulamasını da içinde barındıran) bir para politikasının önemi üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu eleştiriler çerçevesinde Türkiye ekonomisinde uygulanan politikalar incelenmekte ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası’nın yayınlamış olduğu enflasyon raporları (özellikle 2007 yılı) analiz edilerek bu eleştirilerin haklılığı ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye ekonomisi, Ortodoks iktisat politikaları, IMF, enflasyon raporları

Orthodox Economical Policies and IMF in Turkey: Inflation Reports

Abstract: In this study, the Orthodox policies derived from the Neoclassical theory that dominated on economic thinking developed since the late 19.century, over International Institutions such as IMF and World Bank which has embraced the policies is criticized. Critics intensively are about (i) the importance of the elasticity of labor market to fight with unemployment, and (ii) the importance of policies toward fiscal discipline and monetary policies supporting this discipline, which also needed independent central bank operations. The paper, based on these critics, analyzes the policies having been applied in the Turkish economy and also, analyzes the inflation reports regularly published by the Central Bank of the Republic of Turkey. Therefore, it concludes with the legitimacy of these critics.

Key Words: Turkish economy, Orthodox economic policies, IMF, inflation reports

Giriş

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde (GOÜ) görülen ve 1980’lerin sonunda yeniden yapılanmaya çalışan Doğu Bloğu ülkelerine de hakim olan liberalizasyon politikaları ve uygulamaları, küreselleşen dünya ekonomisine entegre olma çabalarından başka bir şey değildir. Fakat GOÜ’lerin enflasyon, işsizlik, artan borçlanma, istikrarsız büyüme, adaletsiz gelir dağılımı,

Değirmen, S., 2008, “Türkiye’de Ortodoks İktisat Politikası ve IMF: Enflasyon Raporları” , Toplum ve Demokrasi, 2 (2), Ocak-Nisan, s. 133-148.

kurumsal yetersizlikler...vb gibi önemli makroekonomik sorunlara sahip olmaları, küresel düzene uyumlarını zorlaştırmaktadır. GOÜ'ler finansal sorunlarını çözmek için, gelişmiş ülkeler (GÜ) ise azalan kar oranlarını artırmak ve maliyetlerini düşürmek için karşılıklı işbölümlerine girmektedirler. Genelde GÜ'ler küreselleşmenin gereği liberalizasyon (serbestleşme) politikalarından GOÜ'lerden daha avantajlı durumdadırlar. Çünkü özellikle de finansal serbestleşme ile gelen sermaye akımı ile tüketim çılgınlığı GOÜ'leri sarabilmektedir. Özel sektör tasarruflarındaki artışlar ve bunların yatırıma yönelmesinin üretimde getireceği olumlu etkiler, tüketim çılgınlığı karşısında yetersiz kalmaktadır. Sermaye akımlarının, bu önemli olumsuz makroekonomik baskılarının olduğu görülmüştür. Birçok GOÜ yine de dünyadaki küreselleşme eğilimlerine uygun olarak, finans piyasalarının liberalizasyonu ve dışa açılma konusunda adımlar atmaya devam etmektedir. GÜ'lerin ise daha korumacı bir yol izlediği görülmektedir.

Türkiye 1947 yılında başlayan ilişkisi ve bugüne kadar yaptığı 21 adet *stand-by* anlaşması ile IMF tarafından desteklenen (*özellikle Ortodoks iktisat politikaları bazında*) politikaları kesintilerle uygulamıştır. IMF destekli ekonomi programlarına göre, günümüze kadar geçen 31 yılın 22'sinde Türkiye ekonomisini etkileyerek iktisadi dalgalanmaları arttırmış ve 1990 sonrasında Türkiye iç ve dış kaynaklı dört büyük farklı iktisadi krizlerle (1994, 1999, 2000, 2001) karşı karşıya kalmıştır (ayrıntı için bkz. Akdiş, 2006: 62). 1990'ların ortalarından itibaren Türkiye artık bağımsız iktisat politikaları izleme gücünü de kaybetmiştir. 1994, 1999 ve 2001 yıllarında yeni *stand-by* anlaşmaları yapılmış; bu anlaşmalarda IMF'nin talepleri çerçevesinde yönetsel, iktisadi ve siyasi alanlarda değişimin dinamiği olan yapısal reformlar öngörülmüştür. Türkiye, 1990 sonrası on yılı bu şekilde "istikrarsızlık, kriz, büyüme, kriz, istikrarsızlık" sarmalarına dayalı, inişli çıkışlı bir konjonktür ile geçirdikten sonra, 2001 şubat krizinden sonra *Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı* ile krizin yaratmış olduğu olumsuzluklardan kurtulmaya yönelik politikalar uygulamıştır. Bu süreçte büyüyen ödemeler dengesi açıkları, iç ve dış borçlar Türkiye'yi IMF ile yeni *stand-by* anlaşmaları yapmaya zorlamıştır.

Merkez bankaları için ekonominin iyileştirilmesi veya daha iyiye gidilmesi açısından fiyat istikrarının asıl hedef olarak görülmesi yaygınlaşmıştır. MB'larının bağımsızlığının fiyat istikrarını sağladığı ve enflasyonu düşürdüğü yönünde bulgular vardır. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) da bağımsızlığına kavuşturulmuştur. Fakat kararları Hazine ile birlikte alması ve kamu fon ihtiyaçlarını karşılaması nedeniyle bazı aksaklıklar vardır. TCMB'nin fiyat istikrarını sağlamada tek yetkili kurum olması gerekmektedir.

Enflasyon, gerek politikacıların gerekse ekonomiden sorumlu bürokratların üstesinden gelmeleri gereken en büyük sorunların başında gelmiştir. 1970'li ve 1980'li yıllarda uygulamış oldukları parasal büyüklük ya da nominal döviz kuru hedeflemesine yönelik para politikaları uygulamalarından, fiyat istikrarının sağlanması açısından, gelişen

liberalizasyon şartlarının da etkisiyle, tatminkar sonuçlar elde edemeyen ülkelerin bir kısmı, 1990'lı yılların başlarından itibaren parasal politikalarına bir çerçeve olmak üzere enflasyon hedeflemesi uygulamalarına geçmişlerdir.

Türkiye yüksek enflasyon sürecinde para politikası olarak parasal büyüklük ve nominal döviz kuru hedeflemesine yönelik politikaları denemiş, fakat başarılı olamamıştır. Bu uygulamalar, 1990'ların başında para arzı çapası ve 2000 yılında döviz kuru çapasıdır. Türkiye, 2002 yılında, para politikası olarak daha önce hiç denemediği enflasyon çapasını uygulama kararı almıştır. Yaşanan kriz ve belirsizliklere rağmen, çapasız bir ortamda krizin yarattığı belirsizlik ve güvensizlik daha büyük sorunlara yol açabileceğinden, TCMB enflasyon hedeflemesini uygulamaya yönelik çalışmaya başlamış ve ülkede enflasyon hedeflemesi için ön şartlar oluşuncaya kadar da para arzı çapası ve kısa vadeli faizlerin hedeflenen enflasyona uyarlamalar yapılmıştır. TCMB 2002 yılında yaptığı duyuruda, para politikasının nihai hedefinin enflasyon hedeflemesine geçmek olduğunu ve gerekli ön koşullar tamamlanmadan enflasyon hedeflemesine geçmenin, uygulamanın güvenilirliğini sarsacağını savunmuştur. Bu nedenle, TCMB, enflasyon hedeflemesine geçiş için para politikasının etkinliğini kısıtlayan unsurların zayıflamasının bekleneceğini ve bu süreçte örtük enflasyon hedeflemesi uygulanacağını duyurmuştur.

Bu çalışma, öncelikle Ortodoks iktisat politikaları çerçevesinde IMF uygulamaları ve sonra, kısaca enflasyon hedeflemesinin tanımı, ön koşulları, özellikleri, genel kabul gören avantaj ve dezavantajları ile bu rejimi uygulayan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki deneyimler hakkında genel hatlarıyla bilgi vererek, 2007 yılında uygulanan enflasyon raporlarını değerlendirerek, sonuç ile bitirilmektedir.

Küreselleşme Çerçevesinde Ortodoks Politikalar ve Eleştirileri¹

Bu kısımda amacımız, 19.yy'ın sonlarından sonra gelişen iktisadi düşünceye hakim olan Neo-Klasik görüşten türeyen Ortodoks yanlı politikaların uluslararası kuruluşlar üzerinden (IMF ve Dünya Bankası gibi) eleştirilmesidir. Bu eleştiriler: (i) işsizliğe karşı mücadelede işgücü piyasasının esnekliğinin önemi, (ii) mali disipline yönelik politikaların ve bu politikaya uygun olan (bağımsız bir merkez bankası uygulamasını da içinde barındıran) bir para politikasının önemi üzerine yoğunlaşmaktadır.

(i) Ortodoks (Geleneksel) İktisadi Düşünce², firma bazlı bir düşünce olup yeterince iyi bilgilendirilmiş ekonomik karar birimlerinin, kapitalist bir

¹ Bu bölüm yazılırken Graham White (Nov. 2001) 'The Poverty of Conventional Economic Wisdom and the Search for Alternative Economic and Social Policies' adlı makaleden faydalanılmıştır.

² Bu görüşün savunduğu enflasyon hedeflemesi, faiz oranının önemi, merkez bankasının bağımsızlığı, dış dengenin sağlanması için maliye politikasına biçilen görev ve kamu açığının uygun bir zamanlamasının olması gerektiği noktalarında eleştiriler almıştır ve almaktadır.

ekonomide, ücret ve fiyatların yeterince esnek olması ile emek talebinin aşamalı olarak emek arzına uyum sağlayacağını ifade etmektedir. Başka bir ifade ile, ücretler esnek ise emek piyasası tam istihdama ulaşacaktır. Emek piyasasının esnekliğinin artması reel ücretlerin esnekliğinin artması anlamına gelmektedir.³ Bunlara ilaveten, enflasyonun kontrol edilmesi gerektiğine ve bu görevi en iyi şekilde gerekli politika araçları ile donatılmış (bağımsız bir) merkez bankasının gerçekleştirebileceğini ifade etmektedirler. Kapitalist ekonomilerin uzun-dönem büyümesi, arz tarafından kısıtlanacaktır. Bahsedilen; piyasaların esnek bir biçimde faaliyetine izin verilmesi ile devlet müdahalesini içeren talep yanlı politikaların çok küçük bir etkisinin olacağıdır.

Bu düşünce maliye politikasına uygun bir rol biçmektedir. (Kamu sektör açığının gayri safi milli hasılaya oranının aşağıya çekilerek) Kamu sektörünün tasarrufunun ulusal tasarrufa katkısının önemli olduğunu ve bunun da bütçe açığı ve cari açık ilişkisi açısından önemli olduğunu ifade etmektedir. Özellikle, finansal serbestleşmenin bir gereği olarak kamu harcamalarının azaltılması ekonominin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır. Bu hem bütçeye kısıtlama getirilmesi hem de bütçenin içeriğinin değişmesi anlamına gelmektedir (White, 2001: 70).

1980'li yılların ortalarından beri dünya çapında uluslararası sermaye akımının serbestleşmesi ile sıkı maliye politikası arasında bir ilişki kurulmaktadır. Pivetti (1999)'a göre, devlet harcamalarında bir azalmaya gidilirken, merkez bankası, bütçe açığını para arzını artırarak ve düşük faiz oranlarında finanse etmeyerek, enflasyon hedeflemesi yapmalıdır (White, 2001: 70). Gereğesi ise, (i) merkez bankasının iyi bir para politikasını uyguladığı enflasyonu ne kadar kontrol edebildiği; ve (ii) kamu harcamalarının neden olduğu dışlama etkisini azaltmakla ilgilidir.

Ortodoks politikalar, özellikle emek piyasası esnekliği açısından eleştirilmektedir. Kapitalist ekonomilerin karşılaştığı en büyük sorunlardan birisi işgücünün büyük bir yüzdesinin tam-zamanlı (*full-time*) iş bulmasının sürekli olarak mümkün olmamasıdır. Ekonomistler, istihdamı etkileyen faktör açısından, emek arzı bir kenara bırakılırsa, güçlü bir ekonomik büyümeye ek olarak reel ücretlerde esnekliğe ya da (emek) verimliliğindeki artışın reel ücretlerdeki artıştan daha yüksek olması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Fakat emek arzı tarafına da dikkat edilmelidir: yani, (devletin) sosyal politikadan sorumlu olan birimleri, emek arz edenlere (özellikle beceri, deneyim ve kendilerine güven eksikliği olanlara) gelir desteği ile birlikte, yardım etmeye meyillidirler ve bu uzun dönem işsizlik açısından oldukça önemlidir (Le ve Miller, 2000: 351). Dolayısı ile Ortodoks iktisadi düşüncenin söylediği gibi reel ücretlerle istihdam (yani emek talebi) arasında tersine ilişki hakkında net bir ifade kullanılamamaktadır.

³ Mankiw ve Romer (1992), (mal-hizmetler, finans ve faktör) piyasalarının çalışmasında bazı aksaklıkların ve (fiyat) katılıklarının rasyonel davranışlarla uyumlu olduğunu açıklamaktadır.

Kurz ve Salvadori (1995) ile White (2004)'ün çalışmalarına göre, Ortodoks görüşün üretim hakkında bazı noktalarda (özellikle emek talebi konusunda) temel eksiklikleri bulunmaktadır: Ampirik olarak reel ücretlerle emek talebi arasında tersine değiş tokuşa rastlanmamaktadır. Bunun nedeni, tersine sermaye derinleşmesi (*reverse capital deepening*) teorisine göre sermaye getiri oranı (*rate of return to capital*) ve maliyeti minimumlaştırıcı sermaye yoğunlaşması (*cost-minimizing capital intensity*) aynı yönde hareket ederken reel ücret ile maliyeti minimumlaştırıcı emek yoğunlaşması (*cost-minimizing labor intensity*) da tersine değiş-tokuştan ziyade aynı yönde hareket etmektedir.

Garegnani'ye (1970) göre, emek talebi üzerine yapılan ampirik araştırmalar, sermaye başına çıktı, sermaye-emek oranı, reel ücretler ile üretim getiri oranı arasında (emek talebini belirleyen böyle bir toplam üretim fonksiyonu ancak tek-malın üretildiği bir dünya dışında geçerli olmayacağından), yanlış tahminlerde bulunmuşlardır. Dolayısıyla emek talebi ile reel ücret arasındaki ilişkinin yorumlanmasındaki sakatlık Ortodoks görüşün üretim sürecini tanımlamasından kaynaklanmaktadır. Gerçek hayat örnekleri Ortodoks görüşün aksine 'tersine sermaye derinleşmesinin' olduğuna işaret etmektedir. Fakat emek talebi ve reel ücret ilişkisini yorumlarken Ortodoks görüşün üretim sürecini yanlış yorumlamasından hareket edilmektedir. Üstelik ampirik çalışmalar gösterse de, çoğu gerçek dünya örneklerinin 'tersine sermaye derinleşmesini' ortaya çıkardığını varsayım dışında tutmaktadır.

Ayrıca, paranın değer yitirmesinin neden olduğu reel ücretteki azalmaların net ihracata olan talebi artırarak istihdamı herhangi bir probleme neden olmadan uyaracağı iddiası pek gerçekçi değildir. Açık ekonomilerin yukarıda da bahsedilen problemlere maruz kalabileceği kabulü ile bazı noktaların da dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin, ülkeler arasındaki nispi enflasyon oranı farklılığı ve dolayısı ile de bu enflasyon farkının paranın değer yitirmesi üzerindeki etkisinin ihracat mallarına olan talebi etkilemesi, düşük-enflasyon politikası izlenmesi gerektiğine işaret etmektedir (White, 2001: 73).

Reel ücret, verimliliğe göre nispi olarak değişirken, gelir dağılımındaki değişmelerin toplam talep üzerindeki etkileri dikkate alındığında, reel ücretlerdeki bir düşmenin daha fazla emeği işe almayı karlı yapacağı varsayımı (reel ücret verimliliğe oranla —mutlak ya da nispi olarak— daha hızlı azalıyorsa, bu durum istihdamın yaratacağı kazançlar için çok önemlidir) üzerinde çok dikkatli olmak gerekmektedir. Bu açıklama istihdamı sürükleyen gücün esasında ekonomik büyüme olduğunu kabul etmektedir. Fakat (Türkiye gibi) küçük ve açık bir ekonomide büyüme (son 3-4 yıldır olduğu gibi) dünya ekonomik büyümesi tarafından etkilenmektedir.

Dolayısıyla, reel ücret esnekliğinin işsizliği gidermede çok önemli bir faktör olduğu gerçeği reddedilmektedir. Ekonomik büyümemiz ülkemizde uygulanan politikaların etkisinden giderek uzaklaştığı için hükümetin, emek

arzına yönelik yapısal sorunları çözmesi ve ekonomik büyümenin yeterince istihdam yaratmadığı dönemlerde işsizlere hem gelir hem de sosyal destek sağlanması için yeterli finansal kaynakları bulmada ne kadar hazır olduğu oldukça önemli olmaktadır. Ortodoks olmayan görüşe göre genelde emek piyasasında bireylerin kendilerine emek talebi yaratılması konusunda herhangi bir güçleri yoktur fakat işsiz kaldıkları süre içinde gelir desteği alma konusunda kendilerini daha sorumlu hissetmektedirler. Tam bu noktada, Ortodoks görüşün ekonomiminin sağlıklı yönetimi için savunduğu mali disiplin (devlet harcamalarının kısılması) ile emek piyasasına (daha çok emek arzına yönelik) sosyal ve gelir desteği yapılması fikri bir biri ile çelişmektedir.

(ii) Maliye politikası açısından yapılan eleştirilere baktığımız zaman, sıkı maliye politikası ile cari açık ya da dış borç ve kamu sektör açığı arasında bir ilişkinin incelenmesi yerinde olacaktır. Bu anlamda, cari açığın gayri safi yurt içi hasılaya (GSYİH) oranı düşmelidir. Kamu sektörü tasarrufunun ulusal tasarrufa olan katkısındaki artış önemlidir çünkü yabancı borçlanmayla sürdürülemez bir büyüme arasındaki ilişki engellenmelidir. Bunun için dışarıdan borçlanma/GSYİH oranı ile ekonomik büyüme ya da cari açık/GSYİH oranı arasında bir ilişki vardır. Bu durum izleyen varsayımlara bağlıdır: (i) Cari açık aynı zamanda ulusal tasarrufun yatırımları karşılamada yetersiz olduğunun bir göstergesidir. (ii) Bir diğer önemli nokta ise, özel tasarruf her zaman hızlı değişmeye dirençlidir ve (iii) toplam ulusal tasarrufları artırmak için kamu sektörü tasarruflarının arttırılmalıdır (White, 2001: 75).

Birinci varsayım mantıklı olmakla beraber Ortodoks görüş üçüncü varsayımın ikinciye bağlı olduğunu kabul etmektedir. Yani Ortodoks yaklaşıma göre, ulusal tasarruf eğiliminin artması (ister özel ister kamu tasarrufları ya da her ikisi de artsın) cari açık/GSYİH oranının düşmesini sağlayacaktır. Bu nokta eleştiriye açıktır çünkü bu görüş tasarrufu artırmak için tüketimi kısarak toplam talebi azaltmanın uzun dönem ekonomik büyüme üzerinde olumsuz bir etki yapmayacağını savunmaktadır. Bu varsayımlar yine reel ücret ve istihdam arasındaki ilişkiye bağlıdır ve toplam talebin tek başına (uzun dönem) ekonomik büyüme üzerinde bir kısıt olmadığını kabul etmektedir. Buna alternatif olan görüşe göre, toplam tasarruf eğilimini arttırmaya yönelik girişimler, toplam talep uyumu olmaksızın, uzun dönem ekonomik büyüme üzerinde kısıtlayıcı bir baskı getirecektir. Cari açık büyümesi kontrol edilse bile, cari açık/GSYİH oranının düşüp düşmeyeceği pek net değildir. Ayrıca, net ihracat/GSYİH oranındaki artış demek, özel S/GSYİH oranının I/GSYİH oranından daha büyük olması ve/veya kamu sektör tasarruf/GSYİH oranında bir artış demektir. Bunun kabul edilmesi demek, düşük cari açık/GSYİH oranının ulusal tasarruf/GSYİH oranının artmasının bir nedeni olduğunu yorumlamanın mümkün olmaması demektir.

Kamu kesimi açığı/GSYİH oranındaki bir düşüş son yıllarda (Türkiye’de de olduğu gibi) sıkı maliye politikasının temel amacı olarak ifade edilmektedir. Vaciago’e (1993) göre, ekonomik büyümede borç ve borcun kendisinin sorun olmadığı, asıl sorunun borcun çok aşırı olmasıdır. Fakat bu durumda

borç/GSYİH oranının aşağıya düşürülmesi tartışılırken, orandaki düşüşün nasıl belirlendiği pek net olmayan maksimum bir düzeye göre nasıl yapılacağıdır (White, 2001: 78). Kamu kesimi açığı/borcundaki azalma ya da bu açığın sıfırlanması tercihleri tartışılırken önemli olan hükümetlerin faaliyetlerinin sosyal faydalarına, eğer borç ile finanse ediyorsa, yer verilmelidir. Ek olarak, Pasinetti (1998) ve Vaciago'e (1993) göre, borçlanmanın geneli konuşulduğunda özel sektör ve kamu sektörü borçlanmalarının dağılımı da önemlidir. Politika yapanların isteği gerçekten farklı bir toplam borç kompozisyonudur. Önemli olan bu kompozisyon değişirken bunun topluma olan nispi faydalarının karşılaştırılmasıdır.

Bu eleştiriler ışığında acaba alternatif bir ekonomik politika var mıdır? Sıkı maliye politikası uygulaması sonucunda yıpranan sosyal altyapıyı onarmak için hükümetlerin istihdam yaratmada ve sosyal ücreti⁴ sürdürmede nasıl bir rol alacağı önemlidir. Tabii ki bunu söylerken, amacımız hükümetlerin sıkı maliye politikası izlememesi değildir. Kamu borçlanmasının, kontrol edilemeyen ölçüde bir büyüklüğe ulaşmalarına da izin verilmemelidir. Çünkü faiz oranının ve ekonomik büyümenin hükümetin kontrolünün dışında kalan güçler tarafından belirlendiği bir ekonomide oldukça önemlidir. Türkiye'de son yıllara damgasını vuran IMF politikalarının etkili olduğu ekonomik politikaların en önemli noktalarından biri (ne kadar fazla olursa o kadar iyi olduğu düşünülen) bütçe dışı fazlanın sürdürülmesi stratejisidir. Bu stratejiye göre kamu sektörü açığından kurtulmak bir amaçtır ve sosyal altyapıya yönelik kararlar bu amaca hizmet etmektedir. Diğer bir deyişle, bu politika, sosyal altyapıda ciddi bir parçalanmaya neden olmaktadır. Bu anlamda hükümetin ve toplumun uygulanan politikaların sosyal sorumluluklarına da dikkat etmeleri gerekmektedir. Türkiye ekonomisinin özellikle 1985'li yıllardan beri sorun yaşadığı kamu kesimi borcunun GSYİH'ya olan oranın yüksekliği (reel) faiz oranının (ve uzun yıllar enflasyonun) yüksek olmasının en büyük nedenlerinden birisidir. Bunların neden olduğu olumsuz sonuçların hala günümüzde de etkileri hissedilmektedir.

Dolayısıyla, şu ana kadar bahsedilen durum için çözüm, uygulanan ekonomik politikalarla birlikte sosyal politika hedeflerinin eşanlı olarak ele alınmasıdır. Tam bu noktada, uygulanan politikaların yönelimi 'daha fazla toplum için mi yoksa ekonomi için mi olmalıdır' ikilemi dikkate alınmalıdır. Alternatif politikanın diğer bir parçası ise, küreselleşmeyle birlikte sermaye hareketlerinin getirdiği olumsuz etkiler varken, bu durumdan avantaj elde etmeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla, ekonomik politikalar serbestçe dolaşan (ve kontrol edilemeyen) uluslararası sermaye akımının getireceği tehlikeleri ihmal etmemelidir. Tehlike, ulusal politikalardan —özellikle para ve maliye politikaları araçları ile üretim ve istihdam yaratma kabiliyetinden— bazı ödümler verilmek zorunda kalınabilmesidir.

⁴ Sağlık, eğitim, ulaşım, konut, enerji vb gibi konularda sürmekte olan sosyal desteklerin asgari ücrete eklenmiş değeridir. Genelde, sosyal ücret uygulamaları istatistiklere yansımamaktadır.

Sermaye akımının kontrol edilmesi varsayımı, bağımsız merkez bankasının uygulayacağı para politikası sonucu faiz oranını belirlemede daha fazla güçlü olmasıdır. Bu faiz oranı ekonomik büyümenin ve dolayısı ile de istihdamın sürdürülebilir olmasında oldukça önemlidir. Böyle bir durumda soru, enflasyon hedeflemesine ve gelirler politikasına alternatif ne olabilir olacaktır. Başarılı alternatif anti-enflasyonist politikalarla kamu kesimi açığı/GSYİH oranı sabit ya da azaltılarak maliye politikasının sürdürülebilirliğine önem verilebilir. Buna ek olarak, enflasyon hedeflemesi ile amaçlanan enflasyonun kontrol altına alınma amacından kurtulan bir faiz oranı belirleme politikası hem ekonomik büyüme hem de istihdam yaratmayı birlikte uyarabilir. Bunu yaparken faiz oranının büyüme oranından daha düşük düzeylerde kalmasını sağlayarak sürdürülebilir bir maliye politikasının sınırlarını genişletebilir.

Sonuç olarak; işsizlere yönelik gelir ve sosyal destek verilmesi, emek piyasası için önemlidir ve bunun için bazı yapılması gerekenler vardır. Bu yapılması gerekenler tespit edilirken Ortodoks görüşün savunduğu reel ücret esnekliğine getirilen eleştiriler yol gösterici olacaktır. Diğer bir nokta ise, küreselleşmenin ve özellikle de ülkeler arasında serbestçe dolaşan sermaye akımının getirmiş olduğu baskılara verilen tepkinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca, ülkeye sermaye giriş-çıkışına bazı kontroller getirilmesinin gerekliliği ve bunun hali hazırda uygulanan maliye ve para politikalarının rollerinin yeniden ele alınmasını sağlayan yeni alternatif politikaların belirlenmesi üzerinde durulmaktadır.

Neden Enflasyon Hedeflemesi?⁵

Türkiye’de 1980 sonrasında başlatılan liberalizasyon odaklı yeni modelin finansal ayağı, ticarete koşut olarak 1980-1983 dönüşümü ile başlamış, bu dönemde ortaya çıkan ‘bankerler krizi’ ile sekteye uğramış, buna karşılık 1989 ve 1990’da yürürlüğe konulan uygulamalarla tamamlanmıştır. 1981 yılında faiz hadleri üzerindeki sınırlama ve kontroller kaldırılmıştır (iç finansal liberalizasyon). Bir sonraki önemli aşama ise döviz alım satımının serbestleştirilmesi yönündeki düzenlemeler (iç ve dış finansal liberalizasyon) olmuştur.

1986’da İstanbul Menkul Kıymet Borsası’nın (İMKB) kurulması, 1987 yılında Merkez Bankası’nın açık piyasa işlemlerini başlatması, 1989 yılında konvertibiliteye geçiş kararıyla (dış finansal liberalizasyon), aşama aşama finansal liberalizasyon doğrultusunda atılan adımlar artmıştır. 1989 sonrasında, yapısal uyum programları yönünde Türkiye ile dış dünya arasındaki her türlü para transferine tam bir serbestlik tanınmıştır. Ayrıca Türk vatandaşlarının istedikleri gibi döviz bulundurmalarına ve bankalarda

⁵ Bu kısmı yazarken, Alparslan ve Erdönmez (2000), Çolakoğlu (2002), Karahan (2005), Karasoy, Saygılı ve Yalçın (1998), Kaykusuz (2004), Malatyalı (1998), Öğretmen (2004), Örnek (2004) ve Öztürk (2003) çalışmalarından faydalandım.

döviz hesabı açmalarına izin verilmiştir. Bu dönüşümler, hükümetleri bütçeyi finanse etmek için uzun vadeli dış krediler ve vergiler yerine kısa vadeli iç borçlanmaya itmiştir. Bunun yanı sıra, devlet tahvili ve hisse senedi piyasalarının da kurulması sağlanmıştır. Sözü edilen süreçte son olarak IMKB'nin uluslararası sisteme açılması (1991 yılında) ile yapısal uyum sürecinin finansal uyum boyutunun bütün gerekleri yerine getirilmiş ve böylece Türkiye, Dünya'daki yeni kırılma/akışkan finans yapıya entegre olmuştur (Dağdelen, 2004).

"1980 sonrasında, pek çok gelişmekte olan ülke (GOÜ), enflasyonu kontrol altına almak, faiz oranlarını düşürmek, tasarrufları özendirmek, tasarrufların mali sisteme yönelmesini sağlamak, tasarrufları yatırımlara kanalize etmek, böylece ülke içi üretimi ihracata da yönelik olarak arttırmak için, mali sistemlerini geliştirme çabasına girmiştir. Bu, uluslararası sermayeyi çekerek yapılmaya çalışmış, finansal piyasaların gelişmesi için altyapılar oluşturulmasına gayret edilmiştir" (Özgen, t.y. (e.t., 11 Şubat 2008): 4).

Yani istenilen büyüme hızına ulaşmak için yurtiçi tasarrufları yeterli olmayan GOÜ'lerde faiz oranı yükseltilerek tasarruf fazlası olan ülkelerin tasarrufları bu ülkelere çekilmek istenmiştir (İnsel, Soydaş ve Gündüz, 2004).

1970'li ve 1980'li yıllarda uygulanmış olan parasal büyüklük ya da nominal döviz kuru hedeflemesine yönelik para politikaları uygulamalarından; fiyat istikrarının sağlanması açısından, gelişen liberalizasyon koşullarının da etkisiyle tatminkar sonuçların alınmasından itibaren parasal politikalarına bir çerçeve olmak üzere enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçilmiştir. Türkiye yüksek enflasyon sürecinde para politikası olarak parasal büyüklük ve nominal döviz kuru hedeflemesine yönelik politikaları denemiş, fakat başarılı olamamıştır; bu uygulamalar, 1990'ların başında para arzı çapası ve 2000 yılında döviz kuru çapasıdır. Türkiye, 2002 yılında para politikası olarak daha önce hiç denemediği enflasyon çapasını uygulama kararı almıştır. Yaşanan kriz ve belirsizliklere rağmen, çapasız bir ortamda krizin yarattığı belirsizlik ve güvensizlik daha büyük sorunlara yol açabileceğinden, TCMB enflasyon hedeflemesini uygulamaya yönelik çalışmaya başlamış ve ülkede enflasyon hedeflemesi için ön şartlar oluşuncaya kadar da para arzı çapası ve kısa vadeli faizlerin hedeflenen enflasyona uyarlamaları yapılmıştır. TCMB 2002 yılında yaptığı duyuruda para politikasının nihai hedefinin enflasyon hedeflemesine geçmek olduğunu, ancak bu süreçte gerekli ön koşullar tamamlanmadan enflasyon hedeflemesine geçmenin, uygulamanın güvenilirliğini sarsabileceğinden enflasyon hedeflemesine geçiş için para politikasının etkinliğini kısıtlayan unsurların zayıflamasının bekleneceği örtük enflasyon hedeflemesinin uygulanacağını duyurmuştur.

Enflasyon hedeflemesinin önkoşullarında merkez bankasının bağımsızlığı; merkez bankasının hedeflediği enflasyon oranına ulaşmak için ya da mevcut olan enflasyon düzeyini koruyabilmek için, uygulayacağı para politikası rejimini ve kullanacağı para politikası araçlarını bağımsız bir şekilde kendi kararlarıyla seçmesi ve uygulaması olarak tanımlanmaktadır. Bu

bağlamda 24.04.2001 tarih ve 4651 sayılı kanunla değiştirilen TCMB Kanununun 4. maddesinde:

"Bankanın temel amacı fiyat istikrarını sağlamaktır. Banka fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikasını ve kullanacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisi belirler. Banka, fiyat istikrarını sağlamak amacıyla ile gelişmemek kaydıyla hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekler" denmektedir.

Bu şekilde kanun ile MB'na bağımsızlık verilerek önkoşullardan bir sağlanmış olmaktadır. Ayrıca, fiyat istikrarının gerçekleştirilmesinde etkinlik sağlamak amacıyla, banka bünyesinde para politikası kurulu oluşturulması kararlaştırılmıştır. Yine aynı kanununun 42. maddesi "Banka, belirlenen hedeflere ilan edilen sürelerde ulaşılmaması ya da ulaşılamama olasılığının ortaya çıkması halinde, nedenlerini ve alınacak önlemleri Hükümete yazılı olarak bildirir ve kamuoyuna açıklar" hükmü yer almaktadır. Bu da MB'na, hesap verebilirliği ve şeffaf olmayı zorunlu kılmaktadır.

Enflasyon hedeflemesinin orta dönemli bir para politikası olarak sahip olduğu temel avantajlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- ♦ Para politikasının uygulanmasında şeffaflığı artırmaktadır.
- ♦ Alternatif politikalara göre daha anlaşılır bir politikadır.
- ♦ Merkez bankalarının belirlenen enflasyon hedefine ulaşmaları için güvenilirliklerini ve hesap verilebilirliklerini artırmaktadır.
- ♦ Para otoritelerinin fiyat istikrarı hedefine ulaşmaları için gerekli tüm bilgiyi kullanmalarını sağlamaktadır.
- ♦ Para politikasının ulusal ekonomideki şoklara ağırlık vermesini sağlamaktadır.
- ♦ Merkez bankalarının para politikası araçlarını kullanmalarında ve kontrol etmelerinde bağımsız olmalarını sağlamaktadır.
- ♦ Para politikasının operasyonel olarak uygulanmasına yardımcı olmaktadır.
- ♦ Politika tartışmalarının merkez bankasının para politikası ile gerçekleştirebileceği hususlar üzerinde odaklanmasını sağlamaktadır.
- ♦ Amaç değişkenler için hedeflerin oluşturulmasında ara hedef değişkenle nihai değişken arasındaki ilişkilerde beklenmedik değişiklikler olduğunda ortaya çıkan hız istikrarsızlığının farkına varılmasına yardımcı olmaktadır.

Enflasyonun hedeflemesinin uygulandığı rejimlerde para politikasının şeffaf olması ve kamuoyuna düzenli olarak bilgi verilmesi esastır. Aslında söz konusu özellikler gelişmiş ülkelerde bu rejimin başarısı için çok önemlidir. Bu çerçevede enflasyonu doğrudan hedefleyen merkez bankaları enflasyon ve para politikasının geçmiş ve gelecek performansını açık bir şekilde ortaya koymak amacıyla 'Enflasyon Raporu' yayımlamaktadırlar.

Enflasyon hedeflemesi rejiminin avantajları yanında bir takım dezavantajları da bulunmaktadır. Enflasyon hedeflemesi rejimi:

- ♦ Çok katı ve tavizsiz olarak uygulanması gerekli bir politikadır.
- ♦ Diğer para politikası rejimleriyle karşılaştırıldığında etkin olmayan bir üretim dengesine yol açmaktadır. Bu durum özellikle önemli arz şoklarında (petrol fiyatındaki ani değişiklikler gibi) kendini göstermektedir.
- ♦ Kısa dönemde ekonomik büyümeyi sınırlandırabilir.
- ♦ Maliye politikalarının para politikalarına göre üstünlük sağlamasını engelleyemez.
- ♦ Rejimin uygulanması için gerekli olan esnek döviz kuru rejimi mali istikrarsızlığa sebep olabilir.
- ♦ İşsizliğin artmasına neden olabilir.

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı gibi, enflasyon hedeflemesi stratejisini uygulamanın birinci ön şartı olan, merkez bankasının bağımsızlığının elde edilmiş olması tek başına bir anlam ifade etmiyor. TCMB'nin sahip olduğu bağımsızlığın fonksiyonel hale gelmesi gerekmektedir.

Enflasyon hedeflemesinde başarıya ulaşılabilmesi için maliye politikalarında disiplin şarttır. Mali disiplin enflasyon hedeflemesini dört kanaldan etkileme potansiyeline sahiptir. Bunların birincisi, uzun dönemli bekleyişler kanalıdır. Mali disiplinin sürdürülmesi, borçlanma vadelerini uzatıp risk primini ve risk primindeki oynaklıkları azaltarak para politikasının etkinliğini ve öngörülebilirliği arttıracak ve enflasyon hedeflemesi rejiminin güvenilirliğine katkıda bulunacaktır. İkinci kanal, kamunun kendi ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatıdır. Kamunun kendi ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatlarının enflasyon hedefleri ile uyumlu seyretmesi fiyat istikrarına ulaşılması açısından son derece önemlidir. Üçüncü kanal ise kamunun kendi çalışanlarına uyguladığı ücret artışlarıdır. Bu bağlamda gelirler politikasının enflasyon hedefi ile uyumlu seyretmesi de enflasyon hedeflemesi rejiminin başarısı için gereklidir. Dördüncü kanal ise kamunun doğrudan mal ve hizmet alımlarıdır. Mal hizmet alımları toplam talep yoluyla enflasyona yansımaktadır. Enflasyon hedeflemesi rejiminde mali disiplinin sürdürülmesi ve maliye politikalarının hedeflerle tutarlı olarak yürütülmesi gerekmektedir. Bu ön şartların yanı sıra, 'istikrarlı kur-faiz oranları', 'kur-fiyat ilişkisinin zayıflaması' ve 'faiz-enflasyon ilişkisinin güçlenmesi' de gerekmektedir.

Günümüzde, birçok ülke tarafından uygulanan enflasyon hedeflemesi yaklaşımının gelişmiş ülkelerde göstermiş olduğu performans oldukça başarılı olsa da gelişmekte olan ülkeler açısından uygulanabilirliği hala tartışılmaktadır. Gelişmiş ülkelerde enflasyon hedeflemesinin önkoşulları zaten mevcut olduğundan rejimin başarısı kolay olmaktadır. Oysa gelişmekte olan ülkelerde mali baskınlığın son derece yoğun olması ve mali piyasalardaki derinliğin yetersiz olması rejimin başarısını engellemektedir.

Türkiye'nin enflasyon hedeflemesi rejimine geçişi açısından başka bazı sorunlar da vardır. Türkiye'de yıllardan beri süregelen siyasi ve ekonomik istikrarsızlık neticesinde ortaya çıkan bir güven sorunu vardır. Kasım 2000 yılı ve Şubat 2001 krizleri bunun en yakın dönem örnekleridir. Bir diğer sorun,

MB'nın bağımsız bir para politikası izlemesi noktasında kendini gösterir. Burada sorun MB'nın hukuki olarak kazanmış olduğu bağımsızlığı piyasa koşullarında ne kadar etkin kullanabileceğidir. MB'nın bağımsız bir şekilde faiz aracını kullanarak enflasyon hedefine odaklanabilmesi gerekmektedir. Ancak Türkiye'nin yıllardır süre gelen iç borç stokundan dolayı, iç borcun çevrilmesi sorunu karşımıza çıkmaktadır. Yüksek düzeyde kısa vadeli borç yapısının söz konusu olduğu bir durumda, merkez bankasının faiz aracını kullanabilmesi çok da kolay değildir. Kamu kesimi borçlanma gereğinin yüksekliğinden kaynaklanan yüksek reel faizlerin düşürülmesi enflasyon hedeflemesinin başarısı için şarttır. Bu şekilde ülke ekonomisinin, sermaye hareketlerinin yarattığı risklerden en az şekilde etkilenmesi sağlanabilir. Türkiye açısından bakıldığında bir diğer sorun döviz kurunun istikrarsızlığıdır. Enflasyon hedeflemesi yaklaşımının başarılı olabilmesi için, teoride başka herhangi bir çıpanın kullanılmaması, merkez bankasının enflasyona odaklanması gerekmektedir. Yani döviz kurunun esnek bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Fakat, gelişmekte olan ülkelerde döviz kurları son derece oynak bir yapıya sahiptir. Siyasi-ekonomik ve dışsal şoklara karşı son derece hassastır; sert ve ani tepkimeler vermektedir. Kurdaki bu istikrarsızlık da, enflasyon üzerinde baskı oluşturmaktadır. Ayrıca hükümetin popülist politikalarından uzak durması gerekmektedir.

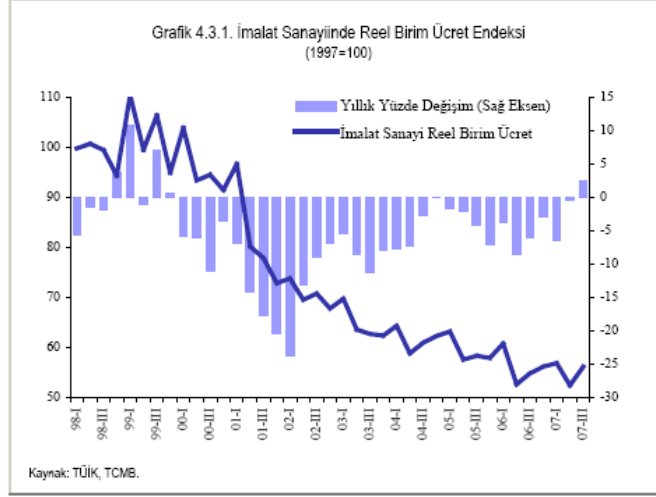
Sonuç olarak, TCMB'nın enflasyon hedeflemesi rejimine geçebilmesi için gerekli olan kurumsal, teknik ve operasyonel koşullar dikkate alındığında Türkiye'nin bu rejime tam manasıyla hazır olduğunu söylemek pek kolay gözükmemektedir. Yıllardan beri süre gelen siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, 1980 sonrasında piyasaların liberalizasyonu sonucu dışsal şoklardan ve sermaye hareketlerinden ekonominin çabuk etkilenmesi ve fiyat istikrarı yanında büyüme ve işsizlik gibi makro ekonomik sorunların varlığı enflasyon hedeflemesi rejimine geçiş için gerekli önkoşulları tekrar gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Enflasyon Raporları Değerlendirmesi: 2007 Yılı

Yukarıda anlatılanlar ışığında, bütün bir yılın resmini net görme babında (bir yılda dört tane rapor yayınlanan tek yıl olan) 2007 yılı enflasyon raporları değerlendirilecektir. Enflasyon raporlarında ifade edilen noktalara bakıldığında, burada önemli olan TCMB'nın sıkı para politikası uygularken, bunu hükümetin çıkarları doğrultusu da mı yaptığı yoksa bağımsız bir politik karar verici olarak mı hareket ettiği önemlidir. 2007 yılına ait dört enflasyon raporundaki ortak söylem, fiyat istikrarının sağlanması açısından (sıkı) para politikasının yanında (sıkı) maliye politikaları ve yapısal reformların da önem taşıdığıdır.

Tüm enflasyon raporlarında bulunan, 'imalat sanayinde istihdam, reel ücret ve verimlilik' tablolarına bakıldığında, özellikle 2007-1'de (s. 42), çalışılan saat başına reel ücretler toplam imalat sanayinde yüzde 0,3 ve kamu

imalat sanayinde yüzde 4 oranında gerilerken, özel imalat sanayinde yüzde 0,9 oranında artmıştır. Enflasyon Raporu 2007-2, sayfa 38'de yer alan Grafik 4.3.1.'de görüldüğü gibi; Özel İmalat Sanayinde Reel Birim Ücret İndeksi'ne göre reel ücretler 1998.Q1-2006.Q3 arasında, özellikle 2001 krizinden sonra başlayan dönemde, giderek düşmektedir. Sırası ile 2004, 2005, 2006 ve 2007 yıllarına bakıldığında kamu sektörü değerleri yıllık olarak yüzde 4.7, 8.0, -3.0 ve 2007 yılının 3 dönem ortalaması ise 0.7 gerçekleşirken, özel sektör için veriler, 4.8, 1.7, 1.9 ve 2007 yılı 3 dönem ortalaması ise 0.6 gerçekleşmiştir. Aşağıdaki grafik (Enflasyon Raporu, 2008-1: 50) endeksteki genel trend eğiliminin azalma yönünde olduğunu göstermektedir.

Enflasyon hedeflemesi yapılırken, katı ve tavizsiz uygulandığı ve fiyat istikrarını sağlama amacı dışında diğer makroekonomik hedeflerle pek ilgilenilmediği bilinmektedir. Dolayısıyla, reel ücretlerde bir aşınma olsa bile burada ücret belirlenmesi enflasyon hedeflemesinden sapma yaratmayacak şekilde yapılarak reel ücretlerin düşük tutularak esnek emek piyasası yaratılmak istendiği görülmektedir.

Aşağıdaki alıntılar, devletin neden sıkı maliye politikası izlemesi gerektiğini ve bunu da işgücü masraflarından kısarak yaptığını göstermektedir:

"Asgari ücrete 2007 yılının ilk yarısı için yüzde 6, ikinci yarısı için ise yüzde 4 oranında zam yapılmıştır. Yılın ilk yarısında tamamlanması beklenen kamu işçileri ile yapılacak toplu iş görüşmelerinde önümüzdeki iki yılın ücret artışları belirlenecektir. Ekim 2007 Enflasyon Raporu'nda belirtildiği gibi kamu ücret ayarlamaları enflasyon beklentilerini ve özel sektör ücret ayarlamalarını etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, kamu işçileriyle yapılacak toplu iş görüşmelerinin önümüzdeki iki yılı kapsayacak olması nedeniyle ücretlerin enflasyon hedefiyle uyumlu

belirlenmesi uzun vadeli enflasyon beklentilerinin hedefe yakınsaması açısından önemlidir" (Enflasyon Raporu, 2007-1: 43).

"...Ancak, personel harcamaları, tarımsal destekleme ve mahalli idarelere yapılan sermaye transferleri ile yeşil kart ödemelerinde bütçede ortaya çıkan sapma dikkat çekicidir" (Enflasyon Raporu, 2007-1: 55).

"Kamu kesiminde yapılan ve yapılmakta olan yapısal reformlar, bir yandan kamu maliyesini daha sağlıklı temellere kavuştururken diğer yandan ekonomide rekabetçi bir yapının yerleşmesi ve dolayısıyla bazı sektörlerde ortaya çıkan enflasyon katılıklarının ortadan kalkması açısından hayati öneme sahiptir" (Enflasyon Raporu, 2007-2: 49).

"Bu çerçevede, bir yandan bütçe dinamiklerini olumlu yönde etkileyebilecek (mali alan yaratacak) diğer yandan ekonomiyi etkin kılacak şekilde kayıt dışılıkla mücadele edilmesi, sosyal güvenlik, işgücü piyasası ve ekonominin rekabet gücünün artırılmasına yönelik reformların geciktirilmeden hayata geçirilmesi önemini korumaktadır" (Enflasyon Raporu, 2008-1: 60).

Enflasyon raporlarından yapılan bu alıntılar şunu ifade etmektedir: Son zamanlarda tartışılan Sosyal Güvenlik Reformu, ekonomide rekabetçi bir yapının yaratılması için emek piyasasında esnek bir yapının oluşmasını sağlayarak yapısal bir dönüşüme neden olacaktır. Bununla amaç, Dünya Bankasının da desteklediği gibi, işgücü piyasası esnek olursa kayıt dışı ekonomide çalışanlar (istihdam üzerinde bulunan vergi yükü ve sosyal güvenlik maliyetinin yüksek olması nedeniyle yüksek olan) işgücü maliyetinin düşürülmesiyle kayıt altına gireceklerdir. IMF destekli programların sonuçlarına bakıldığında ise gelir dağılımının bazı gelir gruplarının lehine bazı gelir gruplarının da aleyhine etkilediği görülmektedir. Özellikle Enflasyon raporu 2007-3'de tekrar "Bununla birlikte, önceki Enflasyon Raporlarında da vurgulandığı üzere, kamu tarafından ücretlerde yapılan ayarlamaların enflasyon hedefiyle uyumlu olarak belirlenmesi önemini korumaktadır" (s. 38) ifadesi yer almaktadır ve bu hassasiyet Enflasyon Raporu 2008-1'de de aşağıda verildiği gibi devam etmektedir:

"Reel birim ücretlerin önümüzdeki dönemde de artmaya devam etme olasılığı enflasyon görünümüne ilişkin bir risk unsuru olarak değerlendirilmektedir. Reel birim ücretlerin enflasyondaki düşüş sürecine katkıda bulunmaya devam edebilmesi için, Ekim ayı Enflasyon Raporu'nda da vurgulandığı gibi, orta vadede verimliliği destekleyecek ve yatırım ortamını iyileştirecek düzenlemelerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun yanında, ücret ayarlamalarının enflasyon hedefi ile uyumlu belirlenmesi, reel birim ücretlerin enflasyondaki düşüş sürecine desteği açısından önemini korumaya devam etmektedir" (Enflasyon Raporu, 2008-1: 50).

Bu açıklamalar ışığında, devletin emek arzına yönelik olumlu politikalar oluşturmak ve uygulamak yerine firmaların emeğe olan talebinin daha esnek duruma getirilmesine yönelik politikalar uyguladığını söyleyebiliriz. Firmaların emek talebindeki devamlılığın sürdürülebilmesi için çok önemli bir unsur olan emek arzı tarafının pek dikkate alınmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Yani, 'sosyal ücret' konusu ele alınmadığı gibi ters yönde politikalar uygulandığı görülmektedir.

Sonuç Adına

20. yüzyılın sonlarında sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alanda tüm dünyada meydana gelen değişimler sonucu yeni bir dünya düzenine doğru gidilmektedir. Bugün hiçbir ülke bu değişimin dışında kalmak istememektedir/kalamamaktadır. Dolayısıyla ülkeler ekonomilerini dışarıya açmakta ve diğer ülkelerle yakın ilişkiler kurarak zamanı yakalamaya çalışmaktadırlar. Bu globalleşme akımı ticaret ve finansal alanda liberalleşmeyi getirmiştir. Aynı zamanda uluslararası ekonomik ilişkilerin bu liberalleşmeye zemin hazırlaması ve bu zeminin korunması için uluslararası kuruluşlara ihtiyaç doğmuştur ve halen varlıkları gerekçelendirilmeye çalışılmaktadır.

IMF, sıkı para politikalarının sıkı maliye politikalarıyla desteklenmeden tam başarıya ulaşamayacağını, izlenecek sıkı para ve maliye politikaları sonucunda kısa vadede iflas durumuna gelmiş şirketlerin kapanacağını, bunu büyük çapta işten çıkarmaların takip edeceğini, ekonominin küçüleceğini, ithalatın azalacağını, ancak bu olumsuz etkilerin hemen ardından para birimleri devalüe edilen ülkelerde ihracatın ve ödemeler dengesinin görünmez kalemlerinde gelirlerin artacağını, sonuçta cari hesap dengesi açıklarının olumlu yönde etkileneceğini, bu arada yabancı yatırımcıya güven geleceğini, para birimleri üzerinde baskının azalacağını, ayakta kalan şirketlerin alacakları bir dizi önlemlerle daha etkin bir şekilde faaliyet göstereceklerini, orta vadede ise faizlerin düşmeye başlayacağını, yatırımcıların artacağını, istihdamda artışların olacağını ve sonuçta bu ekonomilerde dengelerin yeniden tesis edilebileceğini savunmaktadır.

Sonuç olarak, IMF'ninrettiği Ortodoks politikalar uygulandığı sürece, daha önce bu politikaları uygulayan ve başarısız sonuçlar alan Latin Amerika ülkelerinin durumu göz önüne alındığında, yukarıda bu politikalara yönelik sunulan eleştirilerin haklı olduğunu düşünmek yanlış olmayacaktır. 1947'den beri IMF dikteli politikalarla içli dışlı olan Türkiye ekonomisinin resmini çekerek, bu politikaların esasında Türkiye ekonomisi için pek de hoş olmayan sonuçlar doğurduğu/doğurmakta olduğu, fakat bunun şu anda politika uygulayıcıları tarafından pek görülemediği ya da çeşitli kaygılarla görülmezlikten gelindiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akdış, M., 2006, *Para Teorisi ve Politikası*, 2. Basım, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Alparıslan, M. & Erdönmez, P. A., 2000, "Enflasyon Hedeflemesi", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 35.
- Çolakoğlu, B., 2002, "Enflasyon Hedeflemesi Stratejisine Geçiş Bağlamında T.C.M.B'nin Bağımsızlığının Fonksiyonelliđi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, s. 17-31.
- Dağdelen, İ., 2004, "Liberalizasyon", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, [http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/view/110/108], e.t. 12 Şubat 2008.

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), 2008, *Enflasyon Raporu 2008-1*, Ocak, s. 1-79.
- _____, 2007a, *Enflasyon Raporu 2007-1*, Ocak, s. 1-75.
- _____, 2007b, *Enflasyon Raporu 2007-2*, Nisan, s. 1-71.
- _____, 2007c, *Enflasyon Raporu 2007-3*, Temmuz, s. 1-69.
- _____, 2007d, *Enflasyon Raporu 2007-4*, Ekim, s. 1-75.
- Garegnani, P., 1970, "Heterogeneous capital, the production function and the theory of distribution", *Review of Economic Studies*, 17 (3), July, s. 407-436.
- İnsel, A., Soydaş, M. A. & Gündüz, S., 2004, "The Direction, Timing and Casualty Relationships Between The Cyclical Components of Real And Financial Variables During The Financial Liberalization Period In Turkey", *Turkish Economic Association, Discussion Paper 2004/1*, [<http://www.tek.org.tr>], e.t. 10 Şubat 2008.
- Karahan, Ö., 2005, "Türkiye'de Örtük Enflasyon Hedeflemesi Programının Uygulanmasına İlişkin Oluşan Riskler ve Bu Risklerin Yönetim Politikaları", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, [www.e-sosder.com], 4, Güz, s. 14.
- Karasoy, A., Saygılı, M. & Yalçın, C., 1998, "Enflasyonun Doğrudan Hedeflenmesi ve Bazı Ülke Deneyimleri", [www.ceterisparibus.net/makro.htm], e.t. 3 Mart 2008.
- Kaykusuz, M., 2004, "Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", [www.econturk.org/Turkiyeeconomisi/enfhed.doc], e.t. 3 Mart 2008.
- Kurz, H. D. & Salvadori, N., 1998, "What is New in the The New Theories of Economic Growth? or: Old Wine in New Goatskins", içinde *Growth and Development Theories, Empirical Evidence and Policy Issues*, eds. Coricelli, F. & diğerleri, MacMillan, London.
- Malatyalı, N. K., 1998, *Enflasyon Hedeflemesi, Ülke Uygulamalarına Örnekler ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*, DPT Yayınları, Ankara.
- Öğretmen, E., 2004, "Enflasyon Hedeflemesi-Uygulama Örnekleri", [www.tcmb.gov.tr], e.t. 3 Mart 2008.
- Örnek, İ., 2004, "Türkiye'de Enflasyon Hedeflemesi Uygulanabilir mi?", [www.foreigntrade.gov.tr/ead/DTDERGI/Nisan2004/turkiyeenf.htm], e.t. 3 Mart 2008.
- Özgen, F. B., t.y., "Globalleşme Sürecinde Gelişmekte Olan Ülkelerde Finans Piyasaları", [<http://www.econturk.org/Turkiyeeconomisi/finans.pdf>], e.t. 11 Şubat 2008.
- Pasinetti, L. L., 1998, "The Myth or Folly of the 3 % deficit/GDP Maastricht Parameter", *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 22.
- Vaciago, C., 1993, "Private versus Public Debt", *Banca Nazionale del Lavoro Quarterly Review*, no. 186, September.
- White, G., 2001, "The Poverty of Conventional Economic Wisdom and the Search for Alternative Economic and Social Policies", *The Drawing Board: An Australian Review of Public Affairs*, 2 (2), November, s. 67-87.
- _____, 2004, 'Capital Distribution and Macroeconomics: 'Core' beliefs and Theoretical Foundations Exist?', *Cambridge Journal of Economics*, Vol. 28, s. 527-547.
- Öztürk, S., 2003, "Enflasyon Hedeflemesi Yaklaşımı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", [www.dtm.gov.tr/ead/DTDERGI/temmuz2003/enflasyon_hedeflemesi.htm], e.t. 3 Mart 2008.